

Evaluatie cameratoezicht Amsterdam- Noord

Parlevinker/Zeevaarthof en Waterlandplein

Paul Hulshof
Frank Voorbij
Sander Flight

Evaluatie cameratoezicht Amsterdam-Noord

Parlevinker/Zeevaarhof en Waterlandplein

Amsterdam, 20 november 2008

Paul Hulshof
Frank Voorbij
Sander Flight

Met medewerking van:
Dienst Onderzoek en Statistiek (dataverzameling)
Marieke de Groot (interviews)

Inhoudsopgave

1	Samenvatting	3
1.1	Cameratoezicht in Amsterdam-Noord	3
1.2	Conclusies	4
1.3	Aanbevelingen	6
2	Inleiding	8
2.1	Cameratoezicht op openbare plaatsen	8
2.2	Effect- en procesevaluatie	9
3	Beschrijving cameraprojecten	11
3.1	Parlevinker/Zeevaarhof	11
3.2	Waterlandplein	13
4	Effecten cameratoezicht	15
4.1	Feitelijke criminaliteit	15
4.2	Veiligheidsgevoel	18
5	Opvattingen over cameratoezicht	21
5.1	Bewoners kennen cameratoezicht, bezoekers minder	21
5.2	Draagvlak groot	21
5.3	Veiligheid boven privacy	24
6	Achter de schermen	25
6.1	Parlevinker/Zeevaarhof	25
6.2	Waterlandplein	26
6.3	Incidentenregistratie	28
6.4	Gebruik van beelden	30
6.5	Kwaliteit beelden en camerasysteem	30
6.6	Samenwerking	31

1 Samenvatting

1.1 Cameratoezicht in Amsterdam-Noord

In de gemeente Amsterdam wordt cameratoezicht in het kader van handhaving van de openbare orde en veiligheid in verschillende stadsdelen ingezet, waaronder Amsterdam-Noord. In Amsterdam-Noord wordt in twee gebieden cameratoezicht ingezet: Parlevinker/Zeevaarthof, Waterlandplein. Het project op het Buikslotermeerplein is nog in voorbereiding. Daar hangen nog geen camera's. Deze evaluatie gaat over de twee andere cameragebieden.

Drie cameragebieden in Amsterdam-Noord

Parlevinker/Zeevaarthof

In het gebied Parlevinker/Zeevaarthof is in de periode van augustus tot en met november 2005 al een proef gehouden met draadloos cameratoezicht. Daarna zijn de camera's volgens planning weer weggehaald. Op basis van de evaluatie heeft de het stadsdeel in overleg met de politie besloten een jaar later opnieuw cameratoezicht in te willen stellen in het gebied. Met ingang van 3 november 2006 zijn zeven camera's opgehangen. Belangrijkste reden voor het stadsdeel voor toepassing van cameratoezicht was de overlast van jeugdgroepen. Naast cameratoezicht zijn nog andere maatregelen genomen om de veiligheid in dit gebied te verbeteren.

Waterlandplein

In december 2006 zijn op en rond het Waterlandplein negen camera's geplaatst ter verbetering van de veiligheid en leefbaarheid. De aanleiding voor de camera's was de aanwezigheid van verschillende groepen (hang)jongeren die overlast veroorzaakten, door alcohol- en drugsgebruik, intimidatie, agressie, et cetera. Het is de bedoeling de camera's te verwijderen in 2010. Naast de camera's zijn diverse andere maatregelen genomen om de veiligheid in en om het Waterlandplein te verbeteren.

1.2 Conclusies

Er zijn allerlei personen en instanties betrokken bij het cameratoezicht in Noord. De voorbereiding van de projecten heeft het stadsdeel qua procedure, met de daarbij behorende documentatie, goed op orde. De meeste van de betrokken personen en instanties zetten zich ook oprecht in voor de veiligheid op straat maar om cameratoezicht tot een succesvol instrument om te bouwen is deze inzet echter onvoldoende. Er zal op een meer professionele manier met het instrument om moeten worden gegaan. Alleen dan kan cameratoezicht een effectieve bijdrage gaan leveren in de strijd tegen criminaliteit en overlast.

Effecten

Het bleek onmogelijk de effecten van cameratoezicht objectief vast te stellen. Dat komt vooral doordat er geen nulmetingen zijn gehouden – de situatie vóór invoering van de camera's kan dus niet worden vergeleken met de situatie daarna. Anderzijds bleken ook andere bronnen maar weinig bruikbare informatie te bevatten: de logboeken van de toezichthouders in Tiel en Schiedam bevatten nauwelijks informatie over incidenten. De politie houdt niet bij hoe vaak beelden voor opsporing worden gebruikt. Dit leidt tot de conclusie dat er nauwelijks actief gebruik wordt gemaakt van het cameratoezicht.

Politiecijfers zijn eigenlijk de enige bron waarmee de ontwikkeling in de criminaliteit kan worden gemeten. Er is een daling waarneembaar in het aantal aangiften in beide cameragebieden, maar het is niet aantoonbaar dat dit een effect is van de camera's. Mogelijk dat de andere getroffen maatregelen effect hebben op het aantal aangiften.

Er zijn wel enkele indirecte peilingen verricht om de effecten te meten: in de enquêtes is bijvoorbeeld gevraagd hoe veilig men zich voelt en of dit nu anders is dan twee jaar geleden. Daaruit blijkt dat er in het gebied

Parlevinker/ Zeevaarthof een lichte verbetering is opgetreden: de groep die zegt dat het de afgelopen jaren veiliger is geworden is groter dan de groep die zegt dat het onveiliger is geworden. Op het Waterlandplein voelt men zich volgens de enquête nu echter onveiliger dan twee jaar geleden; dit geldt voor de bezoekers, maar vooral voor de bewoners. De politie en het stadsdeel zien dit anders: zij denken dat men zich veiliger voelt dan twee jaar geleden¹.

Ook het draagvlak voor de camera's is gepeild; velen zijn voorstander van cameratoezicht, maar men wil wel dat er actiever gebruik van wordt gemaakt. Lezers die meer informatie willen over de effecten, kunnen terecht in hoofdstukken 4 en 5.

Wel beheer, geen sturing op prioriteiten

Een groot probleem met het cameratoezicht in Noord is dat er te weinig inhoudelijke sturing en te weinig coördinatie is. Allerlei functionarissen hebben deeltaken, maar er is geen structureel overleg in het kader van het cameratoezicht tussen alle betrokkenen over de vraag welke prioriteiten zouden moeten worden gesteld. Ook wordt er nauwelijks gewerkt aan het optimaliseren van cameratoezicht. Er vindt wel bilateraal overleg plaats tussen het stadsdeel en de politie als daar een aanleiding voor is, maar bij dit overleg worden niet alle partijen betrokken. Daarnaast vindt er wel breed structureel overleg plaats voor het Waterlandplein maar eigenlijk gaan deze overleggen ook alleen maar over beheer en niet over een actief en intelligent gebruik van cameratoezicht in de strijd tegen overlast en criminaliteit.

Taakverdeling

Formeel zijn de taken helder verdeeld. Het stadsdeel is eigenaar van het camerasysteem en beheert het systeem. Dat houdt concreet in dat het stadsdeel ervoor zorgt dat het camerasysteem wordt aangeschaft en onderhouden. Ook huurt het stadsdeel toezichthouders in die de beelden bekijken. De operationele regie ligt bij de politie: de lokale politie moet ervoor zorgen dat de toezichthouders weten waar ze op moeten letten en welke incidenten ze moeten melden. De politie is ook de partij die opgenomen beelden mag bekijken en gebruiken in het kader van opsporingsonderzoeken.

Geen actief toezicht

Uit dit onderzoek blijkt dat nauwelijks echt iets met de camera's wordt gedaan: het live toezicht in de centrales in Schiedam en Tiel hebben weinig tot geen toegevoegde waarde. Ook blijkt dat de operationele aansturing en het technisch beheer van beide projecten nog niet geheel op orde is. Het aantal storingen is ten opzichte van de beginperiode verminderd maar storingen aan de verbindingen moeten sneller opgelost worden. Het feit dat het beeld van een camera voor een zeer lange periode niet zichtbaar was in de toezichtscentrale van het project Parlevinker/Zeevaarthof betekent dat er in het kader van beheer betere afspraken gemaakt moeten worden en/of bestaande afspraken beter moeten worden nagekomen.

Noot 1 In de monitor Leefbaarheid en Veiligheid 2007, stadsdeel Amsterdam-Noord, van de Dienst Onderzoek en Statistiek van de gemeente Amsterdam is de waardering van de veiligheid van het winkelcentrum in 2007 gestegen ten opzichte van 2005 met 8%. 66% van de respondenten voelt zich in 2007 veilig.

Generale preventie

Eigenlijk is het enige effect dat de camera's op deze manier kunnen hebben beperkt tot een soort generale preventie: mensen moeten zich er veiliger door voelen en onverlaten moeten zich er beter door gaan gedragen, met inachtneming van de andere genomen maatregelen.

Een preventieve werking is wel een functie van cameratoezicht.

Er wordt echter niet actief gewerkt aan het bereiken van deze doelen door de politie of het stadsdeel.

Al met al is de output van het camerasysteem in beide gebieden zo klein, dat de baten waarschijnlijk niet opwegen tegen de kosten.

1.3 Aanbevelingen

Cameratoezicht is een instrument dat voortdurend aandacht moet krijgen wil het effectief zijn: stadsdeel, politie en toezichthouders. Velen denken dat cameratoezicht klaar is als het operationeel is, waarna men weer kan overgaan tot de orde van de dag. Dit is niet juist: als cameratoezicht een rol moet spelen in de strijd tegen criminaliteit en overlast zal continu met het instrument moeten worden gewerkt.

Prioriteiten stellen

Om ervoor te zorgen dat het cameratoezicht in Noord meer gaat opleveren, is het allereerst nodig dat er meer inhoudelijke sturing komt door prioriteiten te stellen. Stadsdeel, politie en toezichthouders moeten het eens worden over de vraag wat het doel van cameratoezicht is en op welke manier dit doel kan worden bereikt. De prioriteiten moeten regelmatig kritisch tegen het licht worden gehouden. Zijn de problemen nog steeds aanwezig? Leveren de camera's een bijdrage aan de oplossing van de problemen? Hangen de camera's op de goede plek? Is de afstemming tussen de toezichthouders en de politie op straat goed?

Projectgroep cameratoezicht

Om de prioriteiten te stellen en te bewaken én om de samenwerking te verbeteren, verdient het aanbeveling een projectgroep in het leven te roepen met vertegenwoordigers van het stadsdeel, de politie en de toezichthouders. De projectgroep zou regelmatig bij elkaar moeten komen. De onderwerpen waar over gesproken moet worden, zijn niet alleen het beheer en het verhelpen van storingen, maar juist ook de inhoud van het cameratoezicht.

De projectgroep moet regelmatig, bijvoorbeeld elke maand, overleggen om ervoor te zorgen dat cameratoezicht goed blijft draaien. Ze zullen continu moeten zorgen dat de volgende zaken geregeld zijn:

- 1 Prioriteiten stellen – Waar kijken de camera's naar en wat is het te bereiken doel?
- 2 Taken verdelen – Wie gaat wat doen op welke momenten?
- 3 Beheer – Werkt het systeem naar behoren, zijn er storingen?
- 4 Monitoren – Wat levert het systeem op? Hoe communiceren we hierover met het stadsdeelbestuur, de centrale stad en de burgers?

Parlevinker/Zeevaarhof stoppen?

De voorgaande aanbevelingen gelden voor beide cameragebieden. Voor het gebied Parlevinker/Zeevaarhof is het de vraag of het cameratoezicht moet worden voortgezet. Feitelijk wordt het systeem niet voor cameratoezicht gebruikt, maar alleen voor generale preventie. De toegevoegde waarde van het live toezicht is nihil en opgenomen beelden worden niet of nauwelijks geraadpleegd. Overigens hebben de omwonenden, ondernemers en bezoekers van dit gebied wel het idee dat cameratoezicht helpt.

De kans is aanwezig dat dit vertrouwen in de camera's vermindert als blijkt dat de beelden nauwelijks worden bekeken en nauwelijks iets opleveren. Om te voorkomen dat dit gebeurt, zal ofwel moeten worden besloten het project te beëindigen ofwel actiever met het instrument aan de slag te gaan.

Omdat op het Waterlandplein de komende tijd veel verbouwingen plaatsvinden is het eigenlijk niet goed te voorspellen welke problemen zich daar voordoen op het vlak van overlast en criminaliteit. Dat kan een reden zijn het project voort te zetten, maar ook hier zal een actievere invulling aan het instrument moeten worden gegeven om de opbrengsten te vergroten.

Extra aanbevelingen

Uit dit onderzoek komen enkele specifieke zaken naar voren die leiden tot de volgende concrete aanbevelingen:

- De protocollen moeten worden aangepast aan de huidige situatie. Ook moeten de protocollen beter worden geïmplementeerd in de software in de toezichtcentrales.
- Maak goede afspraken met de elektriciteitsleverancier om de procedure te versnellen als wijzigingen in het lokale camerasysteem nodig zijn.
- Thans wordt als gevolg van de aanbestedingsprocedures gebruik gemaakt van twee toezichtcentrales. Voor de samenwerking en communicatie is het beter als er één centrale komt voor het cameratoezicht.²
- Zorg ervoor dat systeem in technische zin beter werkt. Camera 8 in het gebied Parlevinker/Zeevaarhof moet bijvoorbeeld worden aangesloten³.
- Zorg voor meer en betere communicatie richting alle partijen en inwoners over de resultaten van cameratoezicht.
- Draag zorg voor goede incidentenregistraties zowel bij de politie als in de toezichtcentrales.

Noot 2 Het stadsdeel was gehouden aan het resultaat van de twee verschillende aanbestedingsprocedures. Op dit moment (eind 2008) wordt door de centrale stad, de stadsdelen en de regiopolitie al aan het inrichten van een centrale cameratoezichtruimte gewerkt.

Noot 3 Achteraf blijkt uit onderzoek dat de camera in de periode tussen 21 maart 2008 en 25 juli 2008 door nog onbekende oorzaak is uitgevallen maar de beelden wel tot die tijd werden doorgezonden aan de toezichtcentrale. Mogelijkheid is dat deze camera niet in de software van de uitkijkcentrale is geselecteerd.

2 Inleiding

2.1 Cameratoezicht op openbare plaatsen

Er hangen in Nederland vele tienduizenden camera's: in winkels, stations, parkeergarages, bij horecagelegenheden en op straat. De meeste camera's zijn in particulier eigendom en hebben als doel de bewaking en beveiliging van private eigendommen. Slechts een relatief klein deel betreft gemeentelijk cameratoezicht dat in het kader van handhaving van de openbare orde plaatsvindt. Grofweg zijn er twee verschillende wettelijke regimes voor de twee soorten cameratoezicht: de Gemeentewet is er voor cameratoezicht op openbare plaatsen en de Wet bescherming persoonsgegevens regelt cameratoezicht op niet-openbare plaatsen. In dit rapport gaat het alleen over cameratoezicht op openbare plaatsen.

Amsterdams beleidskader

In de gemeente Amsterdam wordt cameratoezicht in verschillende stadsdelen ingezet, waaronder Amsterdam-Noord. De stadsdelen moeten zelf bepalen of zij cameratoezicht willen invoeren. Op het niveau van de subdriehoek moet worden besloten dat cameratoezicht wenselijk is binnen een pakket van maatregelen. Hierbij moet wel aan een aantal gemeentelijke voorwaarden worden voldaan. Zo moet er een heldere probleemanalyse aan het voorstel ten grondslag liggen waaruit blijkt dat cameratoezicht nodig is. Ook moet er aandacht worden besteed aan de privacy van burgers. Het plan van het stadsdeel wordt vervolgens ter goedkeuring aan de burgemeester aangeboden. De burgemeester besluit, na overleg met de driehoek, of het cameratoezicht kan worden ingevoerd en wijst officieel het cameragebied aan. De operationele regie ligt in handen van de politie.

Verlengen toestemming

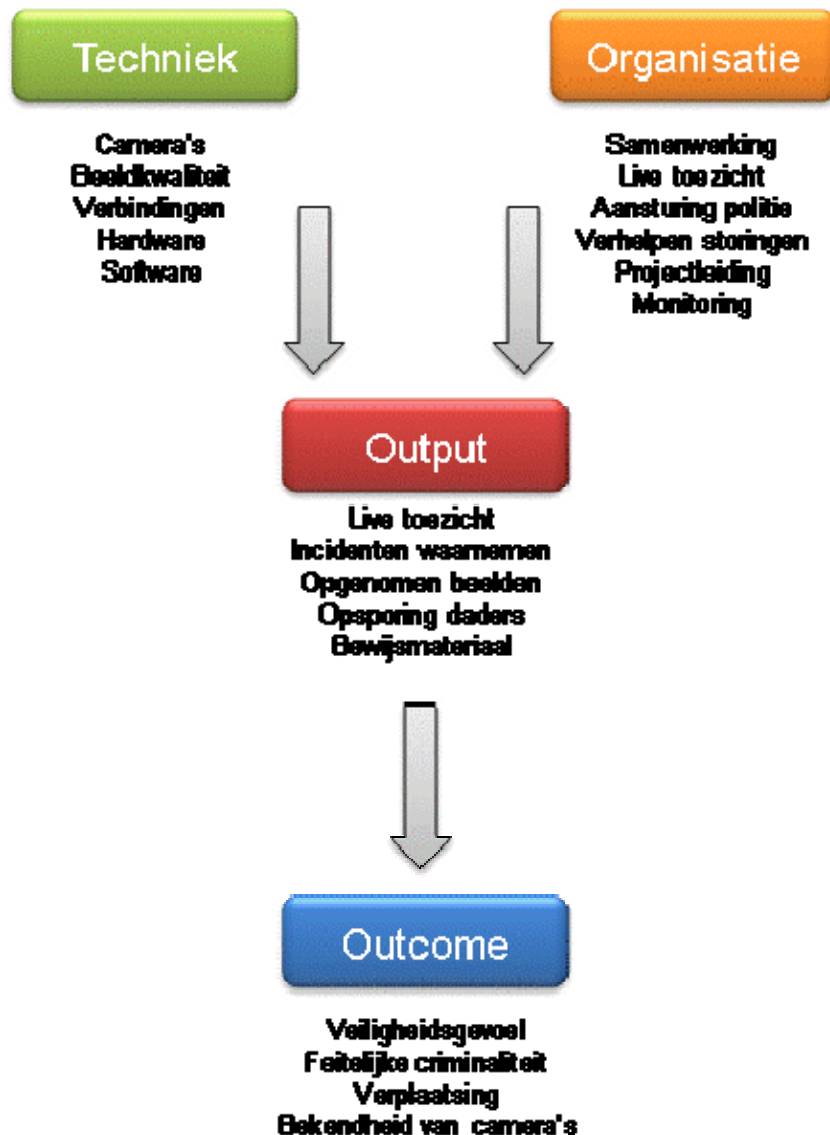
De toestemming van de burgemeester is tijdelijk: na het verstrijken van de datum moet opnieuw een aanvraag voor verlenging worden ingediend. De twee operationele cameraprojecten in Amsterdam-Noord hebben toestemming tot 31 december 2008 respectievelijk 31 december 2010 en dan moet opnieuw worden vastgesteld of de projecten worden verlengd of niet. Als wordt gekozen voor verlenging, moet het stadsdeel een verzoek indienen bij de burgemeester die uiteindelijk gaat over de inzet van dit instrument. Om een goed besluit te kunnen nemen, wil het stadsdeel weten wat de effectiviteit van het cameratoezicht in Amsterdam-Noord is. Daarbij gaat het om het effect op veiligheid en leefbaarheid, maar ook om de kwaliteit van live toezicht en het gebruik van opgenomen beelden.

Evaluatie

Onafhankelijk onderzoeks- en adviesbureau DSP-groep is opdracht verstrekt om een evaluatie van de twee operationele cameraprojecten in Amsterdam-Noord te houden. De evaluatie valt uiteen in twee delen: een proces- en een effectevaluatie. De twee projecten hebben betrekking op het cameratoezicht in de gebieden Parlevinker/Zeevaarhof en het Waterlandplein. Dit rapport bevat de uitkomsten daarvan. Een derde project is in voorbereiding op en rondom het Buikslotermeerplein. Dit nieuwe project maakt geen onderdeel uit van deze evaluatie.

2.2 Effect- en procesevaluatie

De vraag of cameratoezicht werkt is al vaak gesteld, maar nog nooit beantwoord. Dat is niet verrassend, omdat cameratoezicht een complex instrument is dat op verschillende niveaus moet worden beoordeeld. De techniek moet goed in orde zijn en de organisatie op de achtergrond moet soepel draaien. Daarnaast is er een verschil tussen de directe output van camera's (live toezicht en opsporing van daders) en de outcome (maatschappelijke effecten) zoals een groter gevoel van veiligheid of een daling in de criminaliteit en overlast.

Techniek

Cameraprojecten zijn voor een groot deel afhankelijk van de techniek. Dit heeft het stadsdeel Amsterdam Noord/de gemeente Amsterdam al zelf aan den lijve ondervonden in de pilotfase in 2005 van het cameraproject voor de omgeving Parlevinker en Zeevaarthof. Velen onderschatten hoe moeilijk het is om een camerasysteem werkend te krijgen en – minstens zo belangrijk – werkend te houden.

Hierbij gaat het niet alleen om de kwaliteit van de camera's zelf, maar ook om de vraag of ze op de goede plek hangen, of het er genoeg zijn en of de verbindingen snel genoeg zijn om te kunnen reageren op incidenten, etc.

Organisatie

De camera's zelf zijn belangrijk, maar minstens zo belangrijk is de mens achter de lens. Camera's zelf doen namelijk niets: het zijn de toezichthouders en de politie achter de monitoren die iets met de beelden moeten doen als het de bedoeling is om meer te doen dan louter algemene preventie. Het gaat hier om de vraag hoe goed de samenwerking is tussen toezichthouders, politie en het stadsdeel. Maar ook over de vraag of er heldere afspraken zijn over het verhelpen van storingen aan het systeem en over het leiden en monitoren van het project.

Output

Als camerabeelden live worden bekeken door toezichthouders nemen zij verdachte situaties en incidenten waar. In principe kunnen ze met behulp van de camera's dus in een vroegtijdig stadium ingrijpen voordat een incident uit de hand loopt. Maar ook achteraf kunnen opgenomen beelden worden gebruikt voor opsporing van strafbare feiten en als bewijsmateriaal worden meegezonden naar het Openbaar Ministerie. Deze output-effecten zijn vaak vrij goed meetbaar en ze kunnen direct aan het cameratoezicht worden toegeschreven.

Outcome

Op maatschappelijk niveau (of: op straat) kan cameratoezicht ook een effect hebben. Het kan er bijvoorbeeld toe leiden dat mensen zich veiliger voelen. Ook kan het ertoe leiden dat daders, uit angst herkend en aangehouden te worden, besluiten geen delicten meer te plegen in het gebied waar de camera's hangen. Al dit soort effecten zijn belangrijk om te meten en ze bepalen tot op grote hoogte of cameratoezicht een succes is of niet. Bij outcomes is het veel moeilijker om aan te geven of de camera's dit hebben veroorzaakt of dat een andere factor invloed heeft gehad.

Integrale evaluatie

Een goede evaluatie van cameratoezicht kijkt niet alleen naar de effecten van cameratoezicht op straat (outcomes), maar relateert deze effecten aan alle andere onderdelen van het cameraproject: de techniek, de organisatie en de output. Eigenlijk moet er dus sprake zijn van een integrale evaluatie, een effect- en procesevaluatie ineen.

In dit onderzoek hebben wij de effecten en de processen geëvalueerd. Hiervoor zijn verschillende methoden van onderzoek ingezet en deze worden in de onderzoeksverantwoording in bijlage 1 beschreven.

De uitkomsten van deze effect- respectievelijk procesevaluatie worden in de hoofdstukken 4 tot en met 6 gepresenteerd. Daaraan voorafgaand worden in hoofdstuk 3 de twee cameraprojecten in het stadsdeel Amsterdam-Noord kort beschreven.

3 Beschrijving cameraprojecten

3.1 Parlevinker/Zeevaarthof

Aanleiding voor cameratoezicht

In het relatief kleine gebied Parlevinker/Zeevaarthof is in de periode van augustus tot en met november 2005 een proef gehouden met draadloos cameratoezicht. De aanleiding voor deze proef werd gevormd door jongerenoverlast van twee verschillende groepen op het Parlevinkerplein en een andere groep jongeren rond de woningen gelegen aan de aangrenzende Zeevaarthof. Tijdens die periode hebben zeven camera's (vijf dome camera's en twee vaste cameraopstellingen) beelden opgenomen via een draadloos systeem. De beelden werden via een WiMax-verbinding en een glasvezelverbinding gedistribueerd naar twee wijkbureaus in Amsterdam Noord en een uitkijkcentrale van Falck in Rijswijk. Aangezien het een proef betrof zijn de camera's op 5 december 2005 volgens afspraak weer verwijderd.

Aan het eind van de proefperiode is een evaluatie gehouden, uitgevoerd door DSP-groep, waarvan op 22 december 2005 een rapport is verschenen.⁴ Op grond van de conclusies in het rapport zijn aanbevelingen gedaan ten aanzien van de techniek, de uitvoering van het toezicht (achter de camera) en de organisatie en communicatie tussen betrokken partijen.

In overleg met de politie heeft het stadsdeel vervolgens besloten om wederom cameratoezicht in te zetten in het gebied Parlevinker/Zeevaarthof. Hiertoe is in juni 2006 een nieuw offertetraject gestart waarbij enkele noodzakelijke verbeterpunten die tijdens de proef waren ondervonden, zijn meegenomen:

- De ondervonden problemen met de draadloze WiMax-verbinding moesten voorkomen worden.
- De snelheid van het inzoomen moest hoger worden.
- Voldaan moet worden aan de normen voor herkenning en identificatie.
- Er moeten duidelijke afspraken komen voor noodzakelijke herstelwerkzaamheden.
- De medewerkers van de uitkijkcentrale moeten een rondleiding krijgen van de politie in het gebied.

Dit offertetraject heeft geleid tot het verstrekken van opdracht aan UltraWaves Design B.V. voor levering van het camerasysteem (ook leverancier van het camerasysteem voor de proefperiode). De locaties van de cameraopstellingen (zes dome- en een vaste camera) zijn met uitzondering van twee posities gelijk gebleven aan de locaties tijdens de proefperiode. Twee camera's zijn verplaatst naar andere posities op korte afstand van de oorspronkelijke posities. Een aantal aanpassingen in de techniek is doorgevoerd.

Noot 4 Zie: http://www.dsp-groep.nl/cms/uploadedfiles/11sfnoord_evaluatie_draadloos_cameratoezicht_amsterdam_noord.pdf

Het lokale camerasysteem is draadloos verbonden met de twee politiebureaus aan de Waddenweg en de Klimopweg en wordt via een internetverbinding getransporteerd naar het Trigion Dispatch Centre in Schiedam voor live toezicht.

De beelden worden opgeslagen in een beveiligde ruimte in het politiebureau aan de Klimopweg waar de beelden ook live kunnen worden uitgekeken, naast het uitkijken in de toezichtscentrale van Trigion. In de toezichtscentrale van Trigion kunnen de camera's niet worden bestuurd. In het politiebureau aan de Klimopweg wel.

Oplevering van het systeem vond plaats op 3 november 2006, in tegenstelling tot de oorspronkelijke planning (uiterlijk september 2006).

Doelen cameratoezicht

De functies en doelstellingen van het cameratoezicht zijn opgenomen in het plan van aanpak betreffende de continuering van het cameratoezicht in het gebied.

Functies:

- Preventieve werking: Doordat overlastgevers weten dat er camera's zijn zullen zij zich beter gedragen of niet meer op het plein rondhangen.
- Toezicht: Via de camera's wordt er extra toezicht gerealiseerd op het plein.
- Opsporing: Beelden kunnen gebruikt worden bij de opsporing van daders. De politie kan achteraf beelden terugkijken of er aanwijzingen zijn die kunnen leiden tot aanhouding van een verdachte. Dit moet leiden tot een afname van de overlast op en rond het plein.

Hoofddoelstelling is het verbeteren van de veiligheid en een afname van de overlast door groepen in de omgeving van de Parlevinker/Zeevaarthof.

Daarnaast zijn de volgende doelstellingen aangegeven;

- Cameratoezicht biedt ondersteuning in opsporing en vervolging van daders.
- Cameratoezicht biedt ondersteuning in de inzet van toezichthouders en politie.
- Camera's hebben invloed op het gedrag van jongeren in de omgeving Parlevinker/Zeevaarthof.

Algemeen (conform het vernieuwde Beleidskader cameratoezicht van de gemeente Amsterdam) zijn dit:

- Het voorkomen van misdrijven en openbare orde problemen in de door de gemeenteraad van Amsterdam vastgesteld gebieden.
- Het verzorgen van adequate hulpverlening aan slachtoffers.
- Het verhogen van het gevoel van veiligheid in deze gebieden.
- Ondersteuning bij opsporing van strafbare feiten.

De kosten voor aanschaf van de het nieuwe systeem (camera's en infrastructuur) bedroegen ongeveer € 90.000,-- (excl. BTW). De incidentele kosten voor het beheer en live toezicht bedragen op jaarbasis ongeveer € 45.000,--. De kosten van de politie en toezichthouders van het stadsdeel zijn niet meegerekend.

3.2 Waterlandplein

Aanleiding voor cameratoezicht

Het Waterlandplein is een centrale ontmoetingsplek in Nieuwendam-Noord. Het gebied wordt omringd door de IJdoornlaan, Volendammerweg, Weren-gouw en Beverwijkstraat. Het is een winkelgebied met horeca die bezoekers uit de buurt, maar ook uit andere delen in Noord en Amsterdam-Oost trekt. Het Waterlandplein heeft ook een woonfunctie, er staan drie grote woonflats. Bewoners, bezoekers en ondernemers geven aan zich met name in de avonden niet veilig te voelen door rondhangende groepen op en om het plein. De diverse overlastgevende groepen op het Waterlandplein zijn vooral in de middag en avonden aanwezig. Sommige van deze groepen veroorzaken alleen overlast, maar er zijn ook groepen die zich bezig houden met criminele activiteiten zoals het dealen in drugs.

Grofweg waren er drie groepen te onderscheiden:

- Jongeren die in de Beverwijkstraat en rondom de horecagelegenheden op het Waterlandplein rondhangen. Zij houden zich vaak bezig met gokken op straat en het gebruiken van alcohol. Leden van deze groep dealen in drugs of trekken dealers aan.
- Een groep jongeren uit de buurt en uit andere delen van Amsterdam (Oost en Zuidoost). De jongeren houden zich met name op rondom de horecagelegenheden op het plein en in de woonflats. Een deel van hen maakt zich schuldig aan verbaal wangedrag en intimidatie richting bewoners en bezoekers. Ook worden er (licht) criminele vergrijpen gepleegd, zoals vandalisme en winkeldiefstal.
- Scholieren van de omliggende scholengemeenschappen die in tussenuren en na schooltijd het Waterlandplein bezoeken. Een deel van hen gebruikt alcohol en/of softdrugs op het plein of in de woonflats boven het plein. Er is regelmatig sprake van agressief gedrag richting bewoners en bezoekers.

Cameratoezicht is als een van de maatregelen ingezet om deze overlast tegen te gaan. Naast het cameratoezicht zijn er ook andere maatregelen in de buurt genomen, zoals:

- Alcoholverbod.
- Particulier toezicht.
- Extra verlichting.
- Subsidie voor veiligheidsmaatregelen in winkels.
- Cursus Veilig Ondernemen.
- Aanpak overlastgevende schooljeugd.

Coördinatie van het pakket aan maatregelen vindt plaats door een brede werkgroep Veiligheid Waterlandplein die om de zes weken vergadert.

Werking, doelstellingen en randvoorwaarden

In het projectplan voor het cameratoezicht op het Waterlandplein wordt de volgende werking met het systeem beoogd:

- Preventieve werking: Doordat overlastgevers weten dat er camera's zijn zullen zij zich beter gedragen of niet meer op het plein rondhangen.
- Toezicht: Via de camera's wordt er extra toezicht gerealiseerd op het plein.
- Opsporing: Beelden kunnen gebruikt worden bij de opsporing van daders. De politie kan achteraf beelden terugkijken of er aanwijzingen zijn die kunnen leiden tot de aanhouding van een verdachte. Dit moet leiden tot een afname van de overlast op en rond het plein.

Concreet zijn de volgende doelstellingen geformuleerd:

- Vanaf medio 2007 is 70% van de bewoners en ondernemers bekend met het feit dat er cameratoezicht is op en rond het Waterlandplein en 30% geeft aan iets over de resultaten gehoord te hebben.
- Van de bezoekers/passanten in het gebied weet 50% dat er cameratoezicht in de wijk is.
- Cameratoezicht biedt ondersteuning in opsporing en vervolging van daders.
- Cameratoezicht biedt ondersteuning in de inzet van toezichthouders en politie.
- Cameratoezicht speelt in op de veranderende omstandigheden op het Waterlandplein.
- Camera's hebben invloed op het gedrag van jongeren op het Waterlandplein.

Daarnaast zijn enkele voorwaarden benoemd voor het slagen van het project:

- Inzetten van cameratoezicht mag niet ten kosten gaan van het huidige extra toezicht op het Waterlandplein.
- Korte lijnen tussen de toezichthouders die de beelden uitkijken en de politie.
- Goede opvolging van beelden.
- Camerabeelden moeten bruikbaar zijn voor opsporing.
- Goede communicatie rondom het project, waarbij ook de successen worden gecommuniceerd.

Camerasysteem

Er is gekozen voor een draadloos systeem om de posities van de camera's tussentijds te kunnen aanpassen in verband met de vele sloop-, renovatie- en nieuwbouwwerkzaamheden in het cameragebied.

Het draadloze camerasysteem bestaat uit zes dome camera's en drie vaste cameraopstellingen met randapparatuur waarvan de beelden op afstand via een internetverbinding worden uitgekeken in de alarmcentrale van Security Monitoring Centre B.V. in Tiel (SMC).

In verband met de sloop van het voormalige winkelcentrum op het plein en de vestiging van een tijdelijk winkelcentrum ten noorden van het plein zijn de camera's in de zomer van 2007 verplaatst naar dit tijdelijk winkelcentrum.

De beelden worden opgeslagen in de plot-ruimte in het politiebureau aan de Waddenweg waar de beelden ook kunnen worden uitgekeken en waar de besturing van de camera's kan worden overgenomen van de toezichthouders van SMC in de alarmcentrale in Tiel.

De kosten voor aanschaf van de camera's en infrastructuur bedroegen ongeveer € 105.000,-- (excl. BTW). De kosten voor het technische beheer en live toezicht bedragen op jaarbasis ongeveer € 40.000,--. De kosten van de politie en toezichthouders van het stadsdeel zijn niet meegerekend.

De verplaatsingskosten van het camerasysteem naar het tijdelijke winkelcentrum bedroegen € 25.500,-- (excl. BTW).

Volgens het plan van aanpak is het de bedoeling de camera's te verwijderen in 2010 in verband met de sloop van het winkelcentrum en andere gebouwen op het Waterlandplein.

4 Effecten cameratoezicht

De belangrijkste doelen op outcome-niveau zijn een afname van criminaliteit en overlast op straat en een vergroting van het veiligheidsgevoel door de camera's. Om te bepalen of die doelen zijn bereikt is een complex onderzoek nodig. Er zijn namelijk allerlei bronnen die informatie bevatten over veiligheid en veiligheidsgevoel. Ook worden er naast cameratoezicht andere maatregelen genomen, zoals extra fysiek politietoezicht op straat, die het zicht op het pure effect van cameratoezicht kunnen vertroebelen.

Daarnaast heeft veiligheid twee kanten: de feitelijke hoeveelheid delicten die worden gepleegd (objectieve veiligheid) en het gevoel van veiligheid (subjectieve veiligheid). Deze twee zaken hebben natuurlijk wel veel met elkaar te maken, maar ze zijn niet identiek. Daarom moeten feiten en gevoelens apart worden onderzocht. In dit onderzoek hebben wij drie bronnen gebruikt om te bepalen wat het effect van cameratoezicht is: politiecijfers, enquêtes en interviews.

4.1 Feitelijke criminaliteit

De politie registreert aangiften en meldingen van diverse vormen van criminaliteit en overlast. Voor de twee cameragebieden zijn de aangiften en meldingen opgevraagd voor de periode van juli 2005 tot en met augustus 2008.⁵

Er zijn niet alleen politiecijfers opgevraagd, maar er zijn ook vierhonderd enquêtes gehouden onder bewoners en bezoekers in de twee gebieden. Helaas heeft het stadsdeel er in 2006 niet voor gekozen een nulmeting te houden: de cijfers kunnen dus niet worden vergeleken met de periode voordat de camera's er hingen.

Meldingen aan politie

Het aantal meldingen dat de politie heeft geregistreerd in de twee cameragebieden is zeer laag. In drie jaar tijd zijn op het Waterlandplein in totaal 57 meldingen geregistreerd en voor de Parlevinker/Zeevaarthof waren het er 69. Dat zijn er minder dan twee per maand. Ook blijkt dat de helft van deze meldingen betrekking heeft op burengerucht of geluidsoverlast – incidenten die weinig te maken hebben met cameratoezicht. De cijfers laten geen duidelijke ontwikkeling zien: geen stijging en geen daling. Om die reden is besloten in deze evaluatie geen verdere analyse van de meldingen te maken en er geen conclusies op te baseren.

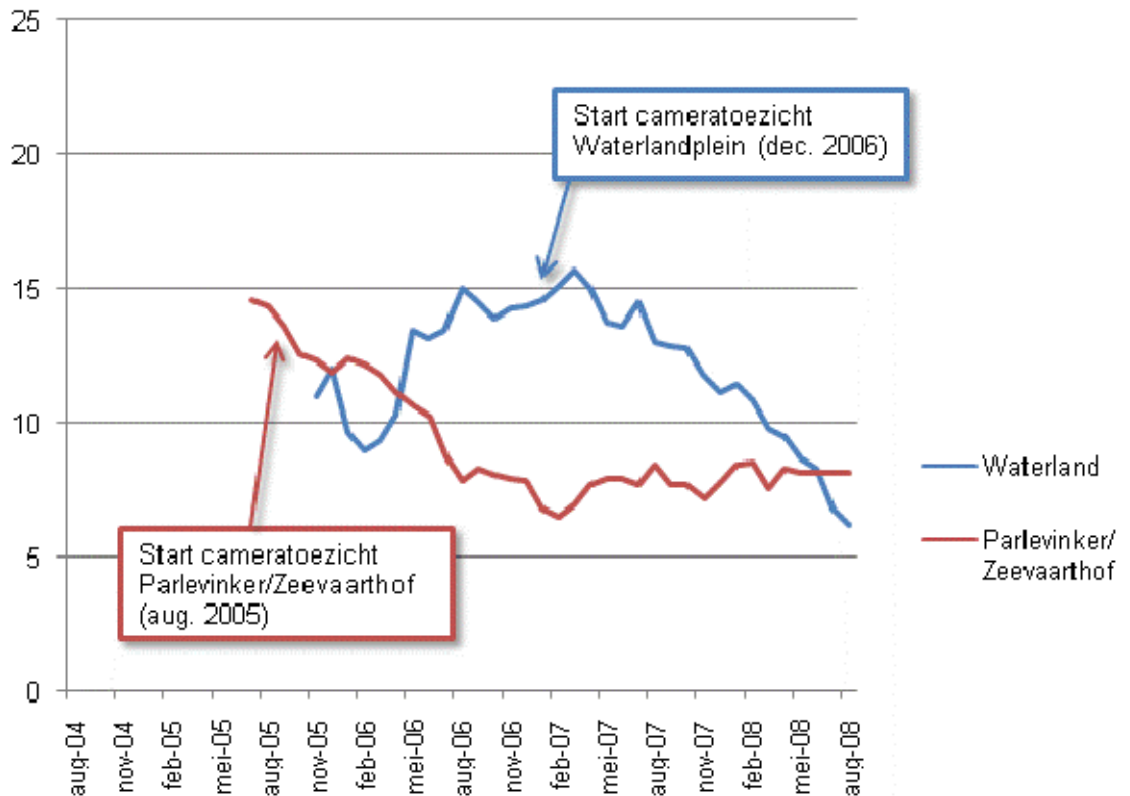
Noot 5 Met dank aan Irene Campman van Bureau Managementinformatie en Onderzoek (MiO) van de politie Amsterdam-Amstelland. Voor het Waterlandplein zijn cijfers opgevraagd voor de Beverwijkstraat en het Waterlandplein zelf. Voor het gebied Parlevinker/Zeevaarthof zijn cijfers opgevraagd voor de Fokkemast, Parlevinker en Zeevaart.

Aangiften

Het aantal aangiften in de twee cameragebieden is ook niet groot, maar groot genoeg om een analyse op te baseren. Gemiddeld werden er de afgelopen jaren circa tien aangiften per maand gedaan per gebied.⁶

Grafiek 4.1 Aantal aangiften per maand Waterlandplein en Parlevinker/Zeevaarthof 2004 - 2008 (voortschrijdende gemiddelden per 12 maanden)

In het gebied Parlevinker/Zeevaarthof werden er medio 2005 ongeveer vijftien aangiften per maand door de politie geregistreerd. Sinds de camera's zijn opgehangen in augustus 2005, is dit gedaald tot circa acht per maand. Het is echter zeer twijfelachtig of de camera's deze daling hebben veroorzaakt – de daling trad namelijk vooral op in de periode dat er geen camera's hingen: de eerste proef liep van augustus tot november 2005 en de camera's werden weer opgehangen in november 2006. Sindsdien is het aantal aangiften constant.

Ook op het Waterlandplein is het aantal aangiften gedaald van ongeveer vijftien per maand in augustus 2006 naar ongeveer vijf per maand in augustus 2008. Ook hier geldt echter dat het niet aantoonbaar is dat het de camera's waren die hiervoor hebben gezorgd.

Noot 6 De incidenten waar aangiftecijfers voor zijn opgevraagd zijn alle incidenten waar cameratoezicht in principe effect op zou kunnen hebben, zoals inbraken, diefstal uit auto's, zakkenrollerij, geweld, bedreiging, mishandeling, straatroof, overval, vermogensdelicten, openbare ruimte en vernieling.

Er zijn namelijk ook andere maatregelen genomen om de veiligheid in het gebied te vergroten en door de sloop van enkele woonflats is het aantal mensen in het gebied gedaald. Dat leidt bijna automatisch tot een daling in het aantal delicten.

Kortom: het aantal geregistreerde aangiften is gedaald in beide gebieden, maar het effect van cameratoezicht is niet aantoonbaar.

Enquêtes

Niet alle incidenten worden gemeld of aangegeven bij de politie. Sterker nog: van de meeste incidenten wordt geen aangifte gedaan. Inbraken en diefstallen worden relatief vaak gemeld, geweldsmisdrijven en bedreigingen nauwelijks. Het verschil tussen wat er werkelijk gebeurt en wat wordt gemeld of aangegeven bij de politie wordt het dark figure genoemd. Om een beter beeld te krijgen van wat er werkelijk gebeurt, moeten daarom ook altijd enquêtes worden gehouden.

Tabel 4.1 Slachtofferschap afgelopen twaalf maanden

	Waterland		Parlevinker/Zeevaarhof	
	Bezoekers	Bewoners	Bezoekers	Bewoners
<i>Overlast</i>				
Groepjes jongeren	6%	32%	11%	24%
Verbale agressie	5%	27%	12%	27%
Dreigende sfeer	4%	21%	12%	12%
<i>Criminaliteit</i>				
Diefstal fiets/brommer/scooter	4%	4%	8%	5%
Diefstal uit auto	3%	5%	3%	9%
Lichamelijk geweld	5%	4%	4%	2%
Zakkenrollerij	2%	3%	3%	1%
Straatroof	1%	1%	4%	0%
Diefstal van auto	1%	5%	0%	0%
Inbraak in woning	n.v.t.	1%	n.v.t.	3%

Het grootste probleem in beide gebieden is overlast op straat: ongeveer een kwart tot een derde van de bewoners is het afgelopen jaar geconfronteerd met verbale agressie, groepjes jongeren en een dreigende sfeer. De bezoekers hebben daar minder vaak mee te maken, maar ook zij worden er regelmatig mee geconfronteerd.

Criminaliteit komt minder vaak voor dan overlast. Toch zijn vrij veel bewoners en bezoekers het afgelopen jaar slachtoffer geworden van diefstal, zakkenrollerij en lichamelijk geweld. Al met al is ongeveer één op de tien bewoners en bezoekers slachtoffer geworden van criminaliteit en dat zijn hoge percentages.

De enquêtes leveren een ander beeld op van de problemen in beide gebieden dan de aangiftecijfers van de politie (minder dan tien aangiften per maand). Hoe kan dat? Dat komt doordat lang niet alle slachtoffers aangifte doen.

In de enquête is om die reden ook gevraagd of men aangifte heeft gedaan van de incidenten waar men slachtoffer van is geworden. Daaruit blijkt dat in ongeveer de helft van alle gevallen aangifte wordt gedaan. Op het Water-

landplein wordt relatief weinig aangifte gedaan van incidenten. Dat kan erop duiden dat men het nut hiervan niet (meer) ziet. In het algemeen is dit met name afhankelijk van de terugkoppeling door de politie na een aangifte. Als het idee bestaat dat de politie niets doet met de aangifte, neemt men vaak de moeite niet meer. Maar het kan ook komen doordat het incidenten zijn die niet worden gemeld omdat ze niet ernstig genoeg zijn.

Tabel 4.2 Aangiftepercentages per incident

Diefstal van auto	100%
Inbraak in woning	100%
Lichamelijk geweld	86%
Straatroof	83%
Diefstal uit auto	82%
Diefstal fiets/brommer/scooter	67%
Iets anders	52%
Zakkenrollerij	50%
Groepjes jongeren	46%
Dreigende sfeer	40%
Verbale agressie	37%

De tabel hierboven laat duidelijk zien dat bewoners inderdaad per incident opnieuw een afweging maken of ze aangifte doen of niet. Verbale agressie, dreigende sfeer en groepjes jongeren worden meestal niet gemeld aan politie. Diefstal en inbraak worden daarentegen juist in honderd procent van de gevallen aangegeven.

Dat hoeft geen probleem te zijn: sommige incidenten zijn niet ernstig genoeg om te melden. Het is echter zorgwekkend dat diefstal van fietsen, brommers of scooters slechts in twee op de drie gevallen (67%) wordt aangegeven. Zakkenrollerij wordt zelfs in slechts de helft van de gevallen (50%) aangegeven. Kennelijk ziet men daar het nut niet (meer) van in en dat kan erop duiden dat de slachtoffers deze vormen van criminaliteit normaal gaan vinden.

4.2 Veiligheidsgevoel

Eén belangrijk doel van cameratoezicht is het terugdringen van de feitelijke hoeveelheid criminaliteit en overlast. Een ander belangrijk doel is het vergroten van het veiligheidsgevoel.

Tabel 4.3 Hoe vaak voelt u zich onveilig in dit gebied?

	Waterland		Parlevinker/Zeevaarthof	
	Bezoekers	Bewoners	Bezoekers	Bewoners
Vaak	24%	18%	13%	15%
Af en toe	39%	64%	34%	58%
Nooit	37%	18%	53%	28%
Totaal	100%	100%	100%	100%
Aantal ondervraagden	109	81	113	93

Opmerking: Door afrondingen komt het totaal soms niet precies op 100% uit.

De onveiligheidsgevoelens in deze twee buurten zijn hoog ten opzichte van de landelijke cijfers. Gemiddeld voelt ongeveer een vijfde (20%) van de Nederlanders zich wel eens onveilig op straat, maar in deze twee wijken in Amsterdam Noord worden beduidend hogere percentages aangetroffen. Ten opzichte van het gemiddelde cijfer van Amsterdam (39% in 2007) is het verschil minder. Vooral op het Waterlandplein voelen veel mensen zich onveilig: een kwart van de bezoekers en een vijfde van de bewoners voelt zich vaak onveilig. Nog eens de helft voelt zich af en toe onveilig. In Parlevinker/Zeevaarhof zijn de percentages iets minder hoog, maar ook hier voelt meer dan de helft van de ondervraagden zich vaak of af en toe onveilig.

Ontwikkeling

Zowel politie als stadsdeel zijn van mening dat de camera's op het Waterlandplein een preventieve werking hebben en het veiligheidsgevoel hebben vergroot. Omdat geen nulmeting is gehouden, kan het huidige veiligheidsgevoel niet worden vergeleken met 2006. Daarom is in de enquête gevraagd of men het gebied veiliger of onveiliger vindt dan twee jaar geleden. Hierbij is echter een waarschuwing op zijn plaats: het menselijke geheugen is onbetrouwbaar en bij dit soort subjectieve vragen geldt dat nog sterker.

Tabel 4.4 Denkt u dat dit gebied nu veiliger of onveiliger is dan twee jaar geleden?

	Waterland		Parlevinker/Zeevaarhof	
	Bezoekers	Bewoners	Bezoekers	Bewoners
Minder veilig	32%	61%	20%	27%
Niet veranderd	51%	25%	41%	38%
Veiliger	17%	13%	40%	34%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Net als bij de voorgaande tabel blijken vooral de bezoekers en bewoners van het Waterlandplein veel last te hebben van onveiligheidsgevoelens. Het idee van de politie en het stadsdeel dat men zich veiliger voelt dan twee jaar geleden wordt dus niet bevestigd door deze enquêtes. Op de Parlevinker/Zeevaarhof is wel een verbetering zichtbaar: de groep die zegt dat het de afgelopen jaren veiliger is geworden is groter dan de groep die zegt dat het onveiliger is geworden.

Ondernemers en experts

De ondernemers en experts op het Waterlandplein waar wij mee spraken zijn, in tegenstelling tot de bewoners, wel van mening dat het gebied veiliger en rustiger is dan twee jaar geleden. Dat komt voornamelijk door de sloop van flats en het oude winkelcentrum: er zijn gewoon minder plaatsen waar overlastgevende jongeren zich kunnen ophouden, waardoor ook een groot deel van de overlast is verdwenen.

Omdat de sloop van de flats echter is vertraagd, zitten er nu tijdelijke bewoners in, waaronder veel studenten. De overlast door lawaai, drank- en drugsgebruik is sindsdien weer toegenomen. De tijdstippen waarop de overlast nog plaatsvindt is wisselend, maar het begint vaak om 15.00 uur en eindigt zo rond 20.30 uur. De overlast wordt voornamelijk veroorzaakt door hangjongeren die drugs en alcohol gebruiken, voornamelijk rondom Eethuis

Capitool en de coffeeshop aan de andere kant van het winkelcentrum. De buurtprofessionals⁷ van het gebied rond de Parlevinker/Zeevaarhof geven aan dat de situatie in het gebied sterk verbeterd is met die van enkele jaren geleden. Vooral in de periode dat de supermarkt Lidl nog open was en er enkele horecagelegenheden in het winkelcentrum zaten, was de sfeer grimmig. In avonden hing er destijds een grote groep 20/25 jongeren op het plein. Ze dronken, blowden en luisterden muziek. Veel bewoners en bezoekers van het buurtcentrum ervoeren dat als zeer intimiderend. Daarnaast zorgde een groep dealers en gebruikers, die zich ophielden rond het winkelcentrum, voor veel overlast. Met de komst van de camera's zijn deze problemen volgens de ondernemers en experts vrijwel direct verdwenen. Opvallend is dat vier van de vijf buurtprofessionals niet wisten of de camera's er nog wel hingen en of de beelden wel eens live werden uitgekeken. Toezichthouders zien de laatste tijd wel weer een kleine toename van overlast, aan de randen van het gebied. Overlastgevers zouden zich niet veel aantrekken van de camera's aangezien geen actie volgt. Kleine criminaliteit speelt zich af buiten het zicht van de camera's.

Noot 7 We hebben twee ondernemers, een schooldirecteur en twee medewerkers van het buurtcentrum gesproken.

5 Opvattingen over cameratoezicht

Cameratoezicht moet leiden tot minder criminaliteit en overlast en een groter gevoel van veiligheid. Om dat te kunnen bereiken, is het essentieel dat iedereen weet dat er cameratoezicht is, zowel de goedwillende burger als de kwaadwillende onverlaat. Daarom is in de enquêtes een vraag gesteld over de bekendheid van de camera's. Tevens is gevraagd of men positief tegenover cameratoezicht staan of niet en welke effecten men ervan verwacht.

5.1 Bewoners kennen cameratoezicht, bezoekers minder

Cameratoezicht kan effect hebben op de criminaliteit en overlast in een buurt. Dat kan preventief werken (mensen gedragen zich beter) of repressief (wetsovertreders worden achteraf op basis van opgenomen beelden aangehouden). Voor een preventief effect is het belangrijk dat zoveel mogelijk mensen op de hoogte zijn van het cameratoezicht. Daarnaast is het een wettelijke eis dat cameratoezicht bekend wordt gemaakt door middel van informatieborden op straat.

Meer dan de helft van de ondervraagden wist al dat er cameratoezicht was, voordat de enquête werd gehouden. Vooral de bewoners zijn goed op de hoogte van de aanwezigheid van de camera's: meer dan driekwart weet er van. Onder de bezoekers is de bekendheid minder groot, vooral bij de Parlevinker en Zeevaarthof. Kennelijk zijn de informatiebordjes niet voor iedereen even duidelijk.

Er is nauwelijks gecommuniceerd over de effecten van het cameratoezicht. De bewoners zijn in het begin geïnformeerd over de komst van de camera's, maar daarna hebben ze er niets meer over gehoord. Ditzelfde geldt voor de ondernemers van het Waterlandplein. De ondernemers op het Waterlandplein verschillen van mening of iedereen op de hoogte is van de aanwezigheid van de camera's. De camera's zijn niet erg goed zichtbaar en omdat er in veel gevallen geen sancties volgen op wangedrag, laten jongeren zich er niet door tegenhouden. Ook uit de interviews met de buurtprofessionals van de Parlevinker/Zeevaarthof bleek dat vier van hen niet wisten of de camera's er nog wel hingen of dat de beelden werden uitgekeken.

5.2 Draagvlak groot

De meeste ondervraagden zijn vóór cameratoezicht: een ruime meerderheid van de ondervraagde bewoners en bezoekers is vóór cameratoezicht. Dit is een gebruikelijk resultaat uit evaluaties van cameratoezicht: op de meeste plekken is tweederde tot driekwart van de ondervraagden voor cameratoezicht. Een kleine uitzondering zijn de bezoekers van het Waterlandplein: hier zijn relatief veel tegenstanders van cameratoezicht⁸, maar de bewoners zijn wel in grote meerderheid blij met de camera's.

Noot 8 De bezoekers van het Waterlandplein kijken op een aantal stellingen (zie bijvoorbeeld tabel 5.1) af van de drie andere onderzochte groepen. Opvallend veel ondervraagden gaven bij de stellingen als antwoord dat ze neutraal waren. Daarop is door O+S grondig gecontroleerd of de antwoorden goed zijn ingevoerd en of de enquêtevragen op de juiste wijze zijn gesteld.

De ondernemers zijn ook sterk voorstander van cameratoezicht. Ze voelen zich er veiliger door en hebben het idee dat het eventuele overlastgevers afschrikt. Ze geven wel aan dat ze beter zichtbaar zouden moeten zijn dan nu het geval is en dat er ook borden in het winkelcentrum zelf moeten hangen met de mededeling dat er cameratoezicht is. Tevens wordt opgemerkt dat de politie meer moet doen met de camerabeelden, omdat er nu vaak niet wordt gereageerd als er overlast plaatsvindt voor de camera. Alle ondernemers denken dat de overlast zal verergeren wanneer de camera's worden weggehaald.

Tabel 5.1 Stelling: Ik voel me veiliger als er camera's hangen

	Waterland		Parlevinker/Zeevaarthof	
	Bezoekers	Bewoners	Bezoekers	Bewoners
Eens	27%	65%	67%	81%
Neutraal	63%	25%	13%	11%
Oneens	11%	9%	20%	7%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Een ruime meerderheid – minstens tweederde – van de bewoners en bezoekers voelt zich veiliger als er camera's hangen. De bezoekers van het Waterlandplein zijn minder uitgesproken: een grote groep is neutraal. Kennelijk verandert hun gevoel van veiligheid niet door cameratoezicht.

Tabel 5.2 Stelling: Omdat er cameratoezicht is, worden er minder delicten gepleegd

	Waterland		Parlevinker/Zeevaarthof	
	Bezoekers	Bewoners	Bezoekers	Bewoners
Eens	23%	38%	50%	64%
Neutraal	53%	23%	18%	14%
Oneens	24%	40%	32%	22%
Totaal	100%	100%	100%	100%

De meeste mensen in de Parlevinker/Zeevaarthof denken dat de camera's leiden tot een afname van de hoeveelheid delicten: een meerderheid is het eens met de stelling. Op het Waterlandplein zijn de bewoners en bezoekers daar minder van overtuigd: hier zijn de meningen vrijwel evenwichtig verdeeld tussen positieve en negatieve verwachtingen.

Een aantal ondervraagden hebben aangegeven dat de camera's volgens hen niet goed worden gebruikt. Sommige slachtoffers zijn naar de politie gegaan in de veronderstelling dat de camera's bruikbare beelden zouden opleveren, maar kregen te horen dat de politie het teveel werk vond om de beelden te bekijken. Een ander meldde in de enquête dat de politie had gezegd dat het bekijken van de beelden wel veertien dagen zou duren, 'omdat het zo'n ingewikkeld systeem was'. Dergelijke boodschappen zijn niet goed voor het vertrouwen in cameratoezicht op de lange termijn, ondanks het feit dat het stadsdeel de juiste informatie verstrekt naar aanleiding van soortgelijke klachten die bij het stadsdeel worden ingediend. Overigens heeft het stadsdeel de politie hierop aangesproken.

Als duidelijk wordt dat de camera's eigenlijk alleen een algemeen preventief doel hebben en weinig opleveren als zich echt een incident voordoet, wordt het preventieve effect op termijn ook minder. Dit soort verhalen kunnen er dan immers toe leiden dat overlastgevers en criminelen zich niets aantrekken van de camera's en hun oude gedrag weer gaan vertonen. Het verdient aanbeveling actiever gebruik te maken van de opgenomen beelden en hierover ook te communiceren met de buurt.

De ondernemers op het Waterlandplein hebben het idee dat er wel minder overlast is, maar dat dit niet komt door de camera's. Zij denken dat de sloop van flats en de verbouwing van het winkelcentrum meer invloed hebben. In het nieuwe, tijdelijke, winkelcentrum zijn minder tunneltjes, donkere plekken en afgelegen parkeerplekken waar overlastgevend jongeren zich ongemerkt kunnen ophouden.

De buurtprofessionals van de Parlevinker/Zeevaarthof geven aan dat er nauwelijks meer overlast is in het gebied. Vanaf het moment dat de camera's zijn opgehangen is de overlast sterk teruggelopen. Maar daar hebben ook de sluiting van enkele horecagelegenheden en de supermarkt in het winkelcentrum toe bijgedragen.

Tabel 5.3 Stelling: Door cameratoezicht verplaatsen problemen zich naar andere straten in de buurt

	Waterland		Parlevinker/Zeevaarthof	
	Bezoekers	Bewoners	Bezoekers	Bewoners
Eens	18%	52%	67%	53%
Neutraal	48%	22%	20%	11%
Oneens	33%	26%	13%	36%
Totaal	100%	100%	100%	100%

De angst dat cameratoezicht geen problemen oplost, maar verplaatst, is vrij groot. Meer dan de helft van de ondervraagden is het eens met de stelling dat problemen door cameratoezicht wordt verplaatst naar andere straten in de buurt.

Deze angst is overigens meestal niet terecht, zo blijkt uit ander onderzoek in binnen- en buitenland. In verreweg de meeste gevallen leiden preventieve maatregelen, waaronder cameratoezicht, niet tot een verplaatsing van problemen. Als ze dat wel doen, is de verplaatsing vrijwel nooit voor de volle honderd procent, maar alleen voor specifieke delicten of specifieke daders. Het netto resultaat is dus ook in die gevallen positief.⁹

Dit wordt overigens ook bevestigd door een andere vraag in de enquêtes: geen van de ondervraagden gaf aan dat de camera's al hadden geleid tot een verschuiving van problemen 'om de hoek'. Men is er dus wel bevreesd voor, maar in de praktijk heeft verplaatsing zich nog niet voorgedaan. Toezichhouders in het gebied Parlevinker Zeevaarthof zijn wel van mening dat met name groepen jongeren zich buiten het bereik van de camera's ophouden voor (kleine) criminele activiteiten als bijvoorbeeld dealen.

Noot 9 Het tegenovergestelde van verplaatsing wordt ook vaak geconstateerd: camera's in een beperkt gebied kunnen een positieve uitstraling hebben die verder reikt dan het gebied dat door de camera's in beeld wordt gebracht. Dit komt doordat daders niet precies weten waar het extra toezicht ophoudt.

Dit betekent dat ze niet andere straten in de omgeving opzoeken, maar meer de randen van het cameragebied en de niet-zichtbare hoeken in het gebied: "Ze weten precies waar ze wel in het zicht van de camera's staan en waar niet".

5.3 Veiligheid boven privacy

Cameratoezicht is een vorm van toezicht die de ingrijpt in de persoonlijke levenssfeer van degenen die op straat lopen. Daarom mogen opgenomen beelden ook maximaal 28 dagen worden bewaard en mogen alleen bevoegde personen (opsporingsambtenaren) opgenomen beelden bekijken. Ook mogen de beelden alleen worden gebruikt voor de doelen die vooraf zijn geformuleerd.

In de enquêtes is ook gepeild of men cameratoezicht beschouwt als een aantasting van de privacy.

Tabel 5.4 Stelling: Ik vind cameratoezicht een aantasting van mijn privacy

	Waterland		Parlevinker/Zeevaarthur	
	Bezoekers	Bewoners	Bezoekers	Bewoners
Eens	20%	6%	20%	5%
Neutraal	45%	16%	24%	13%
Oneens	35%	78%	56%	82%
Totaal	100%	100%	100%	100%

De meerderheid van de ondervraagden beschouwt cameratoezicht niet als een aantasting van de privacy. Ruim driekwart van de bewoners is deze mening toegedaan. Bij de bezoekers is men minder positief: één op de vijf ondervraagden (20%) vindt cameratoezicht wel een aantasting van de privacy. Toch is ook hier een meerderheid van mening dat cameratoezicht geen aantasting van de privacy is. Uit een nadere analyse van de gegeven antwoorden komt het beeld dat sommigen cameratoezicht wel als een aantasting van de privacy beschouwen, maar dit over hebben voor meer veiligheid. In de afweging tussen privacy en veiligheid krijgt veiligheid dus voorrang.

Bijna alle bewoners vinden dat de camera's continu moeten worden bekeken. Ook de ondernemers denken dat het voor een optimaal effect van de camera's nodig is dat er 24 uur per dag live toezicht is. Velen vragen zich echter af of dit momenteel wel gebeurt. Het gebeurt volgens sommige ondervraagden regelmatig dat de politie bij incidenten die zich onder het oog van de camera afspelen niet komt of veel te laat ter plaatse is. Ook dit tast op de wat langere termijn het vertrouwen in de werking van cameratoezicht aan, waardoor de steun voor het middel kan afkalven en, erger nog, veroorzakers van overlast en criminelen zich niets meer aantrekken van de camera's. Dit alles wijst op het belang van een actieve vorm van cameratoezicht: achter de (beeld)schermen moet intensief gebruik worden gemaakt van het middel en men moet in actie komen als de beelden daartoe aanleiding geven. Hierover gaat het volgende hoofdstuk.

6 Achter de schermen

De twee cameraprojecten in stadsdeel Amsterdam Noord zijn verschillend qua organisatie, techniek en toezicht. De camerabeelden van de twee projecten worden bekeken en opgenomen op verschillende plekken en door verschillende particuliere beveiligingsbedrijven. Hieronder wordt het live toezicht in de twee gebieden afzonderlijk beschreven.

6.1 Parlevinker/Zeevaarths

Het protocol cameratoezicht voor dit gebied dateert van september 2005 en is gebaseerd op de oorspronkelijk pilot die in dat jaar gehouden is. Hoewel er sprake is van eenzelfde leverancier is dit protocol niet meer van toepassing op het thans aanwezige cameratoezicht dat met ingang van 3 november 2006 is gestart. Toetsing van de huidige situatie aan dit verouderde protocol is weinig zinvol en heeft dan ook niet plaatsgevonden. Een nieuw protocol zal moeten worden vastgesteld op grond van de huidige situatie.

Techniek

De camerabeelden worden draadloos naar het politiebureau aan de Klimopweg gestuurd en via een SDSL-verbinding naar het politiebureau aan de Waddenweg en de toezichtscentrale van Trigion te Schiedam (voorheen in Rijswijk) verzonden. In de toezichtscentrale van Trigion zijn vijftien werkstations beschikbaar voor de diverse (alarm)diensten van Trigion die aan een groot aantal klanten in geheel Nederland worden geleverd. De coördinatie wordt uitgevoerd door een hoofd centralist. Centralisten van Trigion bekijken de camerabeelden een kwartier per uur, dagelijks van 18.00 uur tot 01.00 uur. De centralisten gebruiken hiervoor een werkstation met drie schermen. Een scherm voor de beelden en een scherm voor de bediening en het maken van rapportages. Het derde scherm is voor andere doeleinden die geen betrekking hebben op het cameratoezicht in Amsterdam Noord.

Organisatie

Vanwege de wisseling van de diensten en de werkwijze in de toezichtscentrale zijn er meerdere centralisten op een avond die de camerabeelden bekijken. De totale groep centralisten bestaat uit ca. veertig personen. Via een signaal op het bedieningsscherm ontvangt de centralist elk heel uur een waarschuwing dat het cameratoezicht voor het gebied Zeevaarths/Parlevinker moet worden geactiveerd. Regelmatig blijft het scherm met de beelden echter ook tijdens de dienst van de centralist open staan. De beelden kunnen worden verkleind zodat meerdere beelden op een scherm te zien zijn (aantal naar keuze) of met één beeld op het scherm worden weergegeven. Tijdens het uitkijken worden ook werkzaamheden verricht voor andere alarmdiensten.

De centralist in de uitkijkcentrale van Trigion heeft uitsluitend de beschikking over statische beelden. Hij/zij kan de camera's niet op afstand bedienen en is afhankelijk van de bediening in het politiebureau aan de Klimopweg of Waddenweg. De beelden zijn niet vloeiend maar verspringen. Dit houdt verband met het feit dat een internetverbinding wordt gebruikt.

Bij regenachtig weer blijven druppels op de camera's hangen en wordt het beeld van enkele camera's vertroebeld.

De centralisten beschikken over de basisopleiding voor beveiliging en de basisopleiding centralist algemeen (BOCA). De huidige centralisten zijn echter niet in het cameragebied rondgeleid, ondanks het feit dat dit wel de afspraak was. (In de pilotfase in 2005 heeft bij aanvang wel een rondleiding plaatsgevonden.) Ook nieuwe centralisten worden niet rondgeleid waardoor de vraag opkomt in hoeverre zij het gebied goed genoeg kennen om effectief toezicht te kunnen houden.

Toezichtcentrale van Trigion in Schiedam

In het politiebureau aan de Klimopweg is een gelijksoortige opstelling van de beeldschermen en apparatuur, met dien verstande dat de beelden kunnen worden bestuurd met een "muis". De centralisten worden echter niet specifiek ingezet voor het cameratoezicht, maar voor het afdoen van alle gebruikelijke telefonische meldingen. De beelden staan aan en er wordt met een schuin oog naar gekeken. Op het moment dat er iets "vreemds" op de beelden geconstateerd wordt, wordt de besturing opgepakt. Er is geen enkel contact met de uitkijkcentrale van Trigion in Schiedam.

6.2 Waterlandplein

Volgens het protocol cameratoezicht Waterlandplein wordt er vijf uur per week live uitgekeken op nader te bepalen tijdstippen.

Feitelijk is er na inwerkingtreding van het cameratoezicht zeven dagen per week van 16.00 uur tot 20.00 uur gedurende gemiddeld 15 minuten per uur, live toezicht. Dat komt neer op een gemiddelde van bijna 1 uur per dag en dus 7 uur per week.

Techniek en organisatie

De camerabeelden worden draadloos naar het politiebureau aan de Waddenweg gestuurd en via een internetverbinding naar de toezichtscentrale van SMC in Tiel.

In de toezichtscentrale van SMC wordt de coördinatie uitgevoerd door een hoofd centralist die dagelijks ongeveer zes centralisten aanstuurt. Centralisten van SMC bekijken de camerabeelden een kwartier per uur. Een pop-up scherm verschijnt als signaal voor de centralist op een vast tijdstip per uur waarna de centralist zelf beoordeelt op welk moment gestart wordt met het uitkijken van de beelden. Andere werkzaamheden zoals andere alarmdiensten worden dan een kwartier lang gestaakt. De centralisten gebruiken voor het uitkijken een werkstation met vijf of zes schermen. Het cameratoezicht van het Waterlandplein speelt zich echter af op twee schermen: één scherm voor de beelden en één scherm voor de bediening en het maken van rapportages. De beelden kunnen worden verkleind, zodat alle camera's op het scherm zichtbaar zijn.

Incidenten

Bij waarneming van een incident neemt de centralist contact op met het wijkteam aan de Waddenweg. Het protocol hiervoor is niet verwerkt in de software; de informatie die via het systeem kan worden opgeroepen is minimaal. Bij een groot incident zou volgens het protocol direct het regionale inzetteam van de politie moeten worden gewaarschuwd en vervolgens het wijkteam van de politie. Hiervan bleek de centralist niet op de hoogte te zijn.

De politiemensen aan het bureau van de Waddenweg kunnen vanaf de plottafel de camerabeelden van zowel het Waterlandplein als de Parlevinker/Zeevaarthof bekijken. De beelden van de Parlevinker/Zeevaarthof worden doorgaans alleen bekeken op het moment dat het politiebureau aan de Klimopweg dicht is.

De politiemensen kunnen de beweegbare camera's besturen. De mate waarin de politie gebruik maakt van de live beelden van de camera's, is afhankelijk van de persoon die op dat moment dienst heeft. Sommige politiemensen zijn handiger met de besturing van het systeem dan anderen. De wens bestaat bij de politie om de besturing te verbeteren.

Toezichtscentrale SMC te Tiel

6.3 Incidentenregistratie

Voor beide gebieden is in de toezichtscentrale een incidentenregistratie bijgehouden waarvoor het softwareprogramma Griffid is gebruikt. In juni 2008 is dit programma in de toezichtscentrale van SMC (Waterlandplein) gewijzigd in een programma dat gebaseerd is op het softwareplatform van Omnicast. Vanwege deze wijziging heeft er in de weken 20 tot 26 van 2008 geen registratie plaatsgevonden.

Voor het project Waterlandplein worden de registraties elke week naar de gemeentelijke projectleider en de politie toegezonden. Voor Parlevinker/Zeevaarhof zijn deze op aanvraag bij Trigion beschikbaar. In de praktijk worden deze echter nooit opgevraagd. De loggegevens worden na enkele maanden door Trigion opgeslagen op tape en moeten vervolgens worden ingelezen om deze inzichtelijk te krijgen, hetgeen aanzienlijk veel tijd kost. Op basis van deze registraties is het mogelijk om tellingen te verrichten van het aantal incidenten dat geregistreerd is. Dit levert echter beknopte informatie op: om bijzonderheden per incident te achterhalen moeten de weekstaten stuk voor stuk worden doorlopen. Het is dus verre van eenvoudig om snel managementinformatie te genereren op basis van dit systeem.

Registraties zijn aangeleverd voor beide gebieden. Van het Waterlandplein voor het gehele jaar 2007 en voor het jaar 2008 tot oktober, dus bijna de gehele periode dat het cameraprojecten operationeel is. Van Parlevinker/Zeevaarhof zijn registraties aangeleverd vanaf oktober 2007. Uit de registraties blijkt dat de centralisten geen eenduidige wijze van registratie hantieren. De een vult per uur in of er al of niet incidenten hebben plaatsgevonden, de ander na de dienst (dus voor meerdere uren).

Regelmatig wordt er ook niets ingevuld als er geen incidenten zijn waargenomen. De door de politie zelf waargenomen incidenten worden niet geregistreerd.

Waargenomen incidenten

Door de toezichtscentrale in Schiedam zijn voor het gebied Parlevinker/Zeevaarthof in een jaar tijd vier incidenten waargenomen. Frappant is dat deze vier waarnemingen zijn gedaan in de maand september van 2008. In ruim anderhalf jaar zijn 30 incidenten waargenomen in het gebied Waterlandplein, waarvan de helft betrekking heeft op samenscholingen. De 4 incidenten hebben in het gebied Parlevinker/Zeevaarthof niet geleid tot de inzet van politie. Voor het Waterlandplein zijn van de 30 incidenten er 10 gemeld aan de politie en heeft de politie 4 keer actie ondernomen. In onderstaande overzichten zijn de absolute aantallen naar het soort incident aangegeven.

Tabel 6.1 Incidenten per cameragebied waargenomen in centrales

	Waterland		Parlevinker/Zeevaarthof	
	2007	2008	2007	2008
Samensholing	14	0	0	3
Overlast	1	0	0	0
Drugs	1	0	0	0
Vernieling	0	1	0	0
Geweld	0	0	0	0
Noodhulp	0	0	0	0
Overig	11	2	0	1
Totaal	27	3	0	4

Waterlandplein

Op het Waterlandplein zijn in het eerste jaar 27 incidenten waargenomen: dat komt neer op ongeveer twee per maand. In het tweede jaar zijn er slechts drie incidenten waargenomen: één per vier maanden. De opbrengst is dus te verwaarlozen.

Dit kan twee dingen betekenen: er zijn gewoon minder problemen dan voorheen of het live toezicht wordt niet goed uitgevoerd. Op basis van ons onderzoek denken wij dat het tweede het geval is. De politie heeft de wettelijke taak de operationele regie te voeren over het live toezicht. Dat betekent dat de politie duidelijke aanwijzingen dient te geven aan de operatoren in Tiel: naar welke plekken moeten ze kijken, wat zijn de problemen in het gebied, welke vormen van overlast en criminaliteit hebben prioriteit, hoe dienen incidenten worden gemeld zodat de politie snel in actie kan komen? In de praktijk vindt deze aansturing niet plaats. Zowel politie als stadsdeel geven geen zicht te hebben op de werkzaamheden van de operatoren van SMC.

Volgens de politie weten de toezichthouders niet goed waar ze op moeten letten. Ze kennen het gebied niet goed, weten niet waar de hotspots zijn en welke notoire personen extra aandacht moeten krijgen. De politie heeft totaal geen vertrouwen in de kwaliteit van het live toezicht, mede omdat een kwartier uitkijken per uur in hun ogen weinig zin heeft. Er worden zeer weinig incidenten live gemeld en de bruikbaarheid daarvan is volgens de politie verwaarloosbaar.

De politie kan ook zelf vanaf de plottafel aan de Waddenweg de camera's bewegen en dat gebeurt dan ook regelmatig. Sommige politiemensen kunnen beter met de camera's overweg dan andere. Het is al verschillende keren voorgekomen dat de toezichthouders in Tiel en politiemensen achter de plot gelijktijdig aan de camera's zitten. De gebrekkige samenwerking leidt tot irritaties bij de politie.

Parlevinker/Zeevaarhof

Voor het gebied Parlevinker/Zeevaarhof heeft de huidige wijze van uitkijken geen toegevoegde waarde. Ondanks dat de problematiek vermindert is het aantal van vier incidenten onwaarschijnlijk laag. In de gehele periode is er geen contact geweest tussen de politie en de uitkijkcentrale. Storingen worden afgehandeld via de leverancier. Het hierboven aangegeven standpunt van de politie is ook van toepassing op het cameratoezicht in Parlevinker/Zeevaarhof.

6.4 Gebruik van beelden

De beelden van het cameratoezicht kunnen worden gebruikt voor opsporing achteraf. De politie kan de beelden veilig stellen en met een proces verbaal naar de Officier van Justitie sturen als bewijsmateriaal in een strafzaak. Als de politie beelden gebruikt voor opsporing, dan moet een speciaal invulformulier worden gestuurd naar de Officier van Justitie. Door de politie wordt echter geen logboek van bijgehouden. Er is dus geen overzicht beschikbaar van het aantal keren dat de politie de beelden daadwerkelijk heeft gebruikt. Maar volgens hen is dat nog niet vaak voorgekomen. Er is ooit een vernieling van een bushokje opgelost en er zijn twee daders van illegaal tanken betrapt door de camera bij het Waterlandplein. Bij Parlevinker/Zeevaarhof zijn beelden bekeken naar aanleiding van een schietincident. Uiteindelijk bleken de beelden niet nodig te zijn voor opsporingsdoeleinden. Bij beide toezichtcentrales zijn geen beelden opgevraagd door de politie. De opbrengst van het achteraf gebruiken van beelden is dus ook erg mager.

6.5 Kwaliteit beelden en camerasysteem

Waterlandplein

De politie is zeer tevreden over de kwaliteit van de beelden. Zowel live als opgenomen zijn deze van hoge kwaliteit. Alleen in de nacht geven de beelden soms ruis.

Storingen komen bij de helpdesk van de leverancier en worden volgens het afgesproken servicelevel behandeld. Hiervoor wordt een gespecialiseerd CCTV-team ingezet die in principe binnen twee tot drie dagen de storing aan het camerasysteem kunnen oplossen. Storingen die betrekking hebben op de verbindingen worden via een onderaannemer verholpen waardoor de afhandelingstermijn wel kan oplopen tot ongeveer zes dagen.

Het systeem had in het eerste jaar nog geregeld last van storingen. Dat is sinds de installatie van een nieuw softwaresysteem veel minder geworden. Wanneer er technische storingen zijn regelen de politie en Chubb dit onderling. De meeste storingen die er zijn worden door de leverancier meestal binnen een dag opgelost.

Met het draadloze systeem is het mogelijk om camera's te verplaatsen mochten de omstandigheden daarom vragen. In de praktijk is van deze mogelijkheid ook gebruik gemaakt. In verband met een tijdelijk onderkomen van het ter plaatse gevestigde winkelcentrum zijn zes camera's in de zomer van 2007 verplaatst naar andere posities. In principe zou de leverancier een dergelijke verplaatsing binnen drie a vier weken gereed kunnen hebben. De leverancier is echter voor de voeding van de camera's afhankelijk van de elektriciteitsleverancier die er veel langer over doet om dit te regelen. De flexibiliteit van het systeem komt hiermee in het gedrang. Met de elektriciteitsleverancier zou het stadsdeel concrete afspraken moeten maken voor cameraprojecten vanwege de urgentie. De kosten van deze verplaatsing waren overigens ca 25% van de oorspronkelijke aanschaf.

Door het stadsdeel is inmiddels opdracht verstrekt voor het plaatsen van een extra (dome)camera voor het houden van toezicht op een pinautomaat op het plein.

Parlevinker/Zeevaarhof

Ook voor dit gebied is de politie tevreden over de kwaliteit van de beelden. De politie heeft nauwelijks last van storingen. In de toezichtscentrale is Schiedam zijn er echter wel meer storingen maar deze worden relatief snel opgelost. Een terugkoppeling vindt echter niet plaats op het moment dat storingen zijn verholpen. De leverancier spreekt op dit punt van een goed resultaat (98% uptime) met uitzondering van een korte periode waarin regelmatig sprake was van uitval van het gehele systeem. Ook is er een moment geweest dat een ontvangstmast was omgevallen in het gebied. De beelden zijn echter van mindere kwaliteit dan in de politiebureau's aan de Klimopweg en de Waddenweg.

De centralisten kunnen de beelden ook niet besturen waardoor het toezicht uitsluitend plaatsvindt op grond van statische (verspringende) beelden. Er zijn voor wat betreft de beeldkwaliteit geen problemen met de verlichting en eventuele bomen in het gebied die in de weg zouden staan.

Verbazingwekkend is dat onderzoeker geconstateerd heeft dat camera 8 van het camerasysteem in het gebied geen beeld geeft. De centralist in de toezichtscentrale heeft gedurende de gehele operationele periode nooit beelden ontvangen van deze camera. De politie heeft hiervan een aantal keer melding gemaakt maar dit heeft nooit geleid tot oplossing van het probleem. Feitelijk wordt een camera dus in het geheel niet gebruikt.¹⁰

6.6 Samenwerking

Waterlandplein

Bij aanvang van het project is een projectgroep cameratoezicht opgericht. Daarin zaten vertegenwoordigers van het stadsdeel, de politie, winkelcentrum en woningbouwcorporatie Ymere. De projectgroep is enkele keren bijeengekomen om de eisen voor het cameratoezicht, de protocollen, de aanbesteding, etc. door te spreken. Na het operationeel zijn van het cameraproject is er geen bijeenkomst van de projectgroep meer geweest.

Noot 10 Achteraf blijkt uit onderzoek dat de camera in de periode tussen 21 maart 2008 en 25 juli 2008 door nog onbekende oorzaak is uitgevallen maar de beelden wel tot die tijd werden doorgezonden aan de toezichtscentrale. Mogelijkheid is dat deze camera niet in de software van de uitkijkc centrale is geselecteerd.

Sindsdien is de samenwerking tussen de belangrijkste partijen, stadsdeel, politie, leverancier, uitkijkcentrale met betrekking tot het cameratoezicht, verwaterd. Er is wel een brede werkgroep Veiligheid Waterlandplein ingesteld bestaande uit veiligheidscoördinator stadsdeel, buurtregisseur politie, de teamchef van ISA (particuliere toezichthouders), woonconsulenten van woningcorporaties Ymere en van Stadgenoot, de huismeester van IJmere, een vertegenwoordiging van de huurdersvereniging, de pleinmanager (ingehuurd door het stadsdeel vanuit economische zaken en een vertegenwoordiging van de ondernemers van het Waterlandplein. In deze werkgroep wordt weliswaar ook gesproken over het aanwezige cameratoezicht maar deze groep is veel te breed en kan niet de functie van projectgroep camera-toezicht op zich nemen.

Het stadsdeel is als projectleider eindverantwoordelijk voor het cameraproject, maar in de praktijk komt dit onvoldoende tot uiting. Het stadsdeel voert op ad-hoc basis overleg met de politie en niet op structurele basis met alle partijen. De politie heeft de operationele regie en dient in die hoedanigheid de centralisten in Tiel aan te sturen. In de praktijk vindt er geen aansturing plaats. Het stadsdeel en de politie ontvangen wel weekrapporten uit Tiel maar hier wordt niets mee gedaan. Het feit dat deze weekrapporten niet tot nauwelijks informatie bevatten zou aanleiding moeten zijn om dit punt op te pakken. De buurtregisseur van het Waterland is aan het begin van het project met enkele live toezichthouders naar het gebied gegaan. Hierbij zijn de plekken bekeken die bij het uitkijken van de beelden van belang zijn. Sindsdien is er nauwelijks meer contact tussen de politie en toezichthouders. De huidige centralisten zijn echter niet bekend in het gebied. Het stadsdeel geeft aan behoefte te hebben aan het op regelmatige basis bijeenkomen van de belangrijkste partijen en is voornemens een dergelijk overleg te gaan organiseren. De situatie op het Waterlandplein is –mede door de sloop van het winkelcentrum en enkele flats- enorm veranderd. Er zou wellicht een nieuwe veiligheidsanalyse gemaakt moeten worden. Dit soort afspraken zouden gemaakt moeten worden in een periodiek overleg waarbij de belangrijkste partijen aanwezig zijn. Op die manier kunnen gemaakte afspraken worden bijgesteld en kunnen ook nieuwe afspraken worden gemaakt zodat het project levend blijft. De regie en aansturing ontbreekt op dit moment.

Ook de politie is van mening dat er nog veel meer uit het camerasysteem zou kunnen worden gehaald dan nu gebeurt. Zo kunnen er speciale acties mee worden uitgevoerd tegen specifieke vormen van criminaliteit in het gebied, maar vanwege capaciteitsproblemen binnen de politie is dat nu nog niet gebeurd. De toezichthouders van ISA in het gebied worden niet ingezet in het kader van het cameratoezicht. Zij hebben ook geen contact met de politie over de camera's.

ISA maakt in zekere zin wel gebruik van de camera's. Wanneer zij verdachte voertuigen/groepen zien bellen zij met de politie en de politie kijkt dan via de camera mee. De samenwerking met de politie zou volgens ISA op dit punt een meerwaarde kunnen hebben.

Parlevinker/Zeevaarhof

In de startfase tot en met de oplevering was er naar de mening van de leverancier sprake van een goede samenwerking. Na een intensieve samenwerking in de pilotfase is de samenwerking met deze leverancier gecontinueerd. Een vertraging heeft zich voorgedaan van 2 maanden in verband met problemen met het realiseren van de draadloze verbindingen.

Na oplevering van het systeem is de samenwerking minder intensief geworden. Storingen worden via de helpdesk van de leverancier van het camera-systeem gemeld en opgelost, er is geen periodiek overleg en er hebben ook geen bijstellingen in de techniek c.q. cameraposities plaatsgevonden waarbij de leverancier betrokken zou moeten worden.

De uiteindelijke keuze om de besturing van de camera's niet te laten plaatsvinden in de toezichtscentrale van Trigion en uitsluitend lokaal in de politiebureau's heeft buiten de invloedssfeer van de leverancier plaatsgevonden. De uitkijkcentrale van Trigion heeft helemaal geen contact met het stadsdeel noch met de politie. De samenwerking tussen het stadsdeel en de politie is op het punt van cameratoezicht in dit gebied gebaseerd op bilaterale contacten. Op het moment dat een omstandigheid zich voordoet "weet men elkaar te vinden". De behoefte aan meer contact is naar de mening van het stadsdeel en de politie niet nodig. "Het loopt goed, de problematiek is verminderd en er is sprake van een beheersbare situatie". Om die reden is het oorspronkelijke structurele overleg afgeschaft.

Het toezicht op straat in het gebied wordt, naast het algemeen politietoezicht, beperkt uitgevoerd door stadstoezicht. Deze vorm van toezicht wordt echter niet ingezet in relatie tot het cameratoezicht.

Bijlage

Bijlage 1 Onderzoeksverantwoording

Ingezette onderzoeksmethoden

	Parlevinker/ Zeevaarthof	Waterland- plein
Enquêtes	√	√
Diepte-interviews experts	√	√
Interviews met ondernemers	√	√
Politiecijfers	√	√
Logregistraties	√	√
Eerdere evaluatie beschikbaar	2005	-

Enquêtes

In de twee cameragebieden zijn enquêtes gehouden. Onder de bewoners gebeurde dat door middel van een schriftelijke enquête aan huis: er zijn per gebied 400 vragenlijsten verspreid met als doel een netto respons van 100 ingevulde enquêtes. De bezoekers zijn op straat mondeling ondervraagd. In de enquêtes werd onder andere gevraagd naar het gevoel van veiligheid, slachtofferschap van delicten en overlast en de mening over cameratoezicht. Er is naar gestreefd honderd bewoners en honderd bezoekers per gebied te enquêteren, maar door ietwat tegenvallende respons onder de bewoners zijn die aantallen niet gehaald. Desondanks zijn er voldoende personen ondervraagd om met een redelijke betrouwbaarheid uitspraken over de hele populatie te doen.

In onderstaande tabel staat voor elk cameragebied wat het aantal respondenten was.

Aantal ondervraagden per gebied, per meting

	Aantal bewoners	Aantal bezoekers
Parlevinker/ Zeevaarthof	93	113
Waterlandplein	81	109

Geen nulmeting

De resultaten uit de enquêtes kunnen niet vergeleken worden met een eerdere meting: het stadsdeel heeft destijds besloten geen nulmetingen te houden voordat de camera's werden opgehangen. Het is geen uitzondering dat er geen nulmeting is, maar het betekent helaas wel dat er geen vergelijking kan worden gemaakt met de periode voordat de camera's er hingen. Om dit enigszins te compenseren zijn ook vragen gesteld over de ontwikkelingen in de afgelopen twee jaren ("Is het veiliger of onveiliger geworden?"). Dergelijke vragen geven wel enig inzicht, maar de antwoorden op die vragen zijn gebaseerd op hoe de respondent zich nu voelt. Het geheugen is erg onbetrouwbaar en ontwikkelingen kunnen moeilijk objectief worden gemeten door retrospectieve vragen. Deze vragen moeten dus met de nodige slagen om de arm worden geïnterpreteerd. Gelukkig wonen verreweg de meeste res-

pondenten (ca. 95%) langer dan twee jaar in het gebied, dus ook al voordat de camera's werden opgehangen. Dat betekent dat zij in elk geval in theorie in staat moeten worden geacht een vergelijking tussen nu en enkele jaren geleden te maken.

Representativiteit

De deelnemers aan de enquêtes hebben de volgende kenmerken:

- geslacht (49% man, 51% vrouw);
- leeftijd (passanten gemiddeld 45 jaar, bewoners gemiddeld 50 jaar)
- woontijd van bewoners (gemiddeld 20 jaar);
- etniciteit (passanten 55% allochtoon, bewoners 25% allochtoon).

Deze uitkomsten maken het aannemelijk dat de steekproef representatief is voor de populatie en dat de uitkomsten dus kunnen worden gegeneraliseerd naar de hele bevolking.

Diepte-interviews experts

Voor de verhalen achter de cijfers hebben we ook diepte-interviews gehouden met vertegenwoordigers van de gemeente, het stadsdeel, de politie, de woningbouwstichting, ondernemers, de leveranciers van het camerasysteem en toezichthouders. Per cameragebied zijn er gesprekken gevoerd met verschillende deskundigen. In totaal zijn er elf diepte-interviews gehouden.

Interviews ondernemers/andere vertegenwoordigers

We hebben gesprekken gevoerd met ondernemers in beide gebieden. In het gebied Parlevinker/Zeevaarhof zijn weinig winkels en of horecaondernemingen. Voor dat gebied zijn daarnaast vertegenwoordigers geïnterviewd van instellingen die aan het plein gevestigd zijn. Doel van deze interviews was om zo een beeld te krijgen van de situatie in het gebied en hun opinies over cameratoezicht. In totaal hebben we 8 personen gesproken.

Politiecijfers

Voor dit onderzoek zijn voor de twee cameragebieden politiecijfers (meldingen en aangiften) opgevraagd voor alle vormen van criminaliteit waarvan verwacht mag worden dat cameratoezicht er invloed op kan hebben.

De politiecijfers zijn opgevraagd voor drie jaren: een jaar voorafgaand aan de introductie van cameratoezicht en de twee jaren daarna. Zo kunnen we zien of er een verbetering of een verslechtering is opgetreden. Daarnaast vergeleken we de cijfers in het cameragebied met de cijfers voor het hele politiedistrict. Op die manier kunnen we corrigeren voor bredere trends in de ontwikkeling van de criminaliteit. Voor beide cameraprojecten gelden andere onderzoeksperiodes, omdat de camera's niet op hetzelfde moment zijn opgehangen.

Logregistraties toezichtcentrales

De beelden van de twee cameraprojecten worden door toezichthouders live uitgekeken in een toezichtcentrale gevestigd in Tiel respectievelijk Schiedam. Voor het registreren van storingen en incidenten en de afhandeling daarvan wordt een softwaresysteem gebruikt. De cijfers hiervan zijn aangeleverd voor de periode van januari 2007 tot en met september 2008 (Waterlandplein) en van oktober 2007 tot en met september 2008 (Parlevinker/Zeevaarhof). De uitkomsten zijn geanalyseerd.

Eerdere evaluaties

In 2005 heeft DSP-groep een evaluatie uitgevoerd van het pilot-cameraproject Parlevinker/Zeevaarhof. In 2007 is door DSP-groep een stadsbrede scan uitgevoerd naar de status van alle cameraprojecten.¹¹ Hierbij zijn ook de twee projecten in Amsterdam-Noord aan de orde gekomen. De uitkomsten van deze eerdere onderzoeken zijn meegenomen in deze evaluatie.

Noot 11 S. Flight en P. Hulshof, *Quick-scan cameratoezicht Amsterdam – zestien cameraprojecten getoetst*, DSP-groep 2007.